

מסורת הש"ס

^(א) [נסהדרין ט: יז; ג] וגבי הערוך כותב פי' הכלי שמשליך האורג נכנס המסכת עליו העצר כרוך נקרא כותיף, ג) קדושין ל: ד) [נקדושין אמת מתחדש וכן אמת בע"י דהכא], ט) ש"ך לעמוד הקודם, ו) [ערך אמן], ז) [ע"כ בערוך], ח) [וע"ע תוספות ברכות מז. ד"ה און], ט) ש"ך לעמוד השני, י) [אמת פסוק וכו מיריה]

הגהות הב"ח

^(א) תוס' ד"ה ויזין וכו' ולא דדבר ששלים צבור מוסיף:

גליון הש"ס

גמרא יצה"ר בתחילה דומה. ע"י מדרש דכס ברכות פכ"ב: דכס **שנאמר** והסריח. וכן בסמוך (ע"צ) ואיך והסרתי וכו' וכן ברכות דף לב ע"א כותלו מיימי יך קרא ולא ידעתי תמלי לא מיימי ממקדש יחזקאל אי יט והסירומו לב האבן ממשם ומתי להם לב כשר:

רבינו חננאל

וספדה הארץ משפחות וכו'. אמר ר' יצ' הרע בתחילה דומה לחוט של א) כוכביא, פירוש הכלי שמשליך האורג בנפש המסכת ועליו העצר כרוך נקרא כוכיאי. ובסוף דומה לחוט העגלה, שנאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וגו'. ד' שמות נקרא יצ' הרע. הקיב"ה קראו רע, שנא' כי יצ' לב האדם רע מנעריו. משה קראו ערל, שנאמר ומלתם את לבו (בשר ערלתכם) [ועלת לבכם], דוד קראו טמא, שנאמר לב טהור ברא לי אלהים, מכלל דאיכא טמא. שלמה קראו שונא, שנאמר ואם רעב שונאך וגו'. ישעיה קראו מכשול, שנאמר הרימו מכשול וגו'. יחזקאל קראו אבן, שנאמר והסירותי את לב האבן, ויאל קראו צנתי, שנאמר את הצנתי ארחיק מעליכם וגו'. צ) וגם זה יצ' הרע הצפון בלבו של אדם ארחיק מעליכם, שהוא החריב המקדש ראשון והשני, ומניח האומות ומתגרה בישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם. וכן הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

^(א) נראה דל"ל כותב וכ"ה בענין ערך כותב ודוע ע"פ הכוונ ד' הערוך מייחס ע"פ גרסת רבו הר"ם ז"ל.
ב) אולי צ"ל וגם כנתייחס תמא ואת הפניו זה יצ"ה.

וספדה הארץ. כנצוצות זכריה ומתנצל לעמיד שיספדו על משיח בן יוסף שנהרג במלחמת גוג ומגוג וכתיב משפחת בית דוד לצד ונשיהם לצד שאפי' בשעת האצר נרץ להצדיל אנשים מנשים: **שעסוקין בהספד.** באותה שעה והמנטער אינו מיכל ראשו מהר ועוד שאין יצר

החליל פרק חמישי סוכה

ו^א**רבין** שהגיע לַענות **אמן** מניף בסודר וכל העם עונין **אמן**. בערוך^י קשיא ליה לרצונו נסים הא דאמר בריש גמרא דשלשה שאלנו (ברכות דף מז.) אין עונין **אמן** יתומה והא הכא לא שמעו הצרכה אלא בהנפת הסודרין יודעין שהגיע עונת **אמן** וכן

עונין **אמן** יתומה ומפרש בשם רבנן דבני מערבא שעל מי שהוא חייב צרכה קאמר וצענייתו **אמן** רוזה לנאט ידי חובתו נרץ שישמע ואחר כך יענה **אמן** ולא יענה **אמן** יתומה והא דעונין **אמן** בהנפת סודרין היינו נקריאת ספר מורה ולא בתפלה ולא דדבר ששלים ^(א) מוסיף רבים ידי חובתן וכן מפרש בגמרא דפירקין צירושלמי צימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עליה עמד אחד מהן לקרות היה הממונה מניף בסודרין והס עונין **אמן** על כל צרכה וצרכה וצברכות ירושלמי בסוף אלו דברים קאמר איזו היא **אמן** יתומה הונא אמר רב הן הן דחייב לומר צרכה ולא ידע מה הוא עונה ורב כהן דאק גאון אמר חייב לצור לשמוק ולשמעו כל צרכה וצרכה מפיי החזן ואח"כ יענה **אמן** לאחר שתכלה הצרכה מפיי המצריך^י ועוד יש לומר יודעים היו לכוון סדר הצרכות שזו אחר זו צננין שמונין כסדרן^י:

י^א**אם** ברזא הוא מתפוצץ. שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע ותימה הא משמע שהפטיש הוא צרול מפוצץ סלע וכמו כן קשה פרק אחד דיני ממונות (פסהדרין דף לז. ושם): דקאמריין מה צרול מתחלק לכמה נילוות אף מקרא אחד יואל לכמה טעמים וכן קשיא צמסכת שנת פרק אחר רבי עקיבא (דף פח: ושם) מה פטיש זה מתחלק לכמה נילוות אף כל דיבור ודיבור שיאז מפיי הקב"ה מתחלק לשבעים לשון וזההיא דסנהדרין היה מגיה רצונו שמואל מחלק ולא גרסינן מתחלק ולא יתכן להגיה כן כלל דמה לו להוציר הפטיש ה"ל למימר מה סלע מתחלק ועוד צריך דשמעתין משמע שהצרול מתפוצץ ואיז דגריס הכא אס צרול הוא מפעפע שנאמר הלא כה דברי כאש ואש מפעפע את הצרול ואס סלע הוא מתפוצץ שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע ורצונו תס מקיים פירסת הספרים ומפרש וכפטיש יפוצץ סלע שהסלע מפוצץ את הצרול כדאמריין במדרש ^י (אגדה) מעשה נאחד שקנה סנפירין וצא לצדקו נתנו על הסדן והכה צקורנס נבקע הסדן ונחלק

¹²סולו סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי יחזקאל קראו אבן ¹³ושנאמר ¹⁴ואת הצפוני ארחיק מעליכם ת"ר ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצה"ר שצפון ועומד בלבו של אדם והדחתיו אל ארץ ציה ושממה למקום שאין בני אדם מצויין להתגרות בהן את פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו במקדש ראשון והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו וסופו אל הים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו והרג תלמידי חכמים שבו ועלה באשו ותעל צחנתו שמוניה אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל כי הגדיל לעשות אמר אביי ובתלמידי חכמים יותר מכולם כי הא דאביי שמעיה לההוא גברא דקאמר לההיא אתתא נקדים וגזיל באורחא אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא כי הוו פרשי מהדדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצוותין בסימא אמר אביי אי מאן דסני לי הוה לא הוה מצי לאוקומיה נפשיה אזל תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ¹⁵אמר רבי יצחק יצרו של אדם ¹⁷מתגבר עליו בכל יום שנאמר ¹⁵רק

רע

גב.

תורה אור

- ¹ וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ותשירם לבד משפחת בית נתן לבד ותשירם לבד: זכריה יב יב וישפכתי על בית דודי ועל יושב ירושלם רוח חן ותתנונים והביטו אלי את אשר דקרו וספרו עליו במספר על הויחיד והמר עליו דקמר על הכבוד: זכריה יב י
- ² בה אמר יי צבאות פי יפלא בעיני שארית הקעם והיו בימים ההם גם בעיני יפלא גאם יי וצבאות: זכריה ח ו
- ³ הוי מושבי הקעון בחבלי השוא ונקיבות הקעלה חטאיה: ישעיהו יח יח
- ⁴ אספדה אל חק יי אומר אלי בני אתה אני יהוים ילדתיי:
- ⁵ תהלים ב ז
- ⁶ שאל ממני ואתנה גוים נחלקך ואחזקך אפסי ארץ: תהלים ב ח
- ⁷ וימים שאל ממך נתתה לו ארך ימים ועלך נעיד: תהלים כא ה
- ⁸ ויך יי את ריחי הדיחתי ואמר יי אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע פשיתי: בראשית ח כא
- ⁹ ומלתם את ערלת לבכם ויערפכם לא תקשו עוד: דברים טז י
- ¹⁰ לב קהור ברא לי אלהים ורחן נבור חדש תהלים נא ב
- ¹¹ אבן רעב שנאך האכלהו לתם ואם צמא השקהו מים:
- ¹² ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי: ישעיהו נז יז
- ¹³ ונתתי לכם לב חדש ורחן חדשה אתן בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב פשר:
- ¹⁴ ואת הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו אל ארץ ציה ושממה את פניו הים הקדמוני וסופו אל הים האחרון ועלה באשו ותעל צחנתו כי הגדיל לעשות: יואל ב כ
- ¹⁵ ויך יי כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום: בראשית ו ה

לעני רש"י

^{ארייניי"א}. עכביש.

מוסף רש"י

שנאמר הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. גורסים יצ' הרע עליה מעט מעט, בתחילה כחגלי השוא כחוט של קורי כפטיש, ומשתגרה כסה מתגבר והולך עד שעשה כעצום העגלה שקושטין זו את הקדוץ למשוך (ישעיה ה יח).